välismail. Ta on kristliku rahvaerakonna asutaja-liige. Valiti Asutava Kogu ja järgmiste Riigikogude liikmeks, oli 1921. a. Eesti esinduse liige Rahvasteliidus ja sai 1925. a. lõpul J. Teemanti valitsuse moodustamisel haridusministriks.

Avalikku tegevust ajakirjanduse kaudu algas L. juba üliõpilaspõlves. Ta on kirjutanud palju juhtkirju, joonealuseid, usulise sisuga pühade-artikleid, politilisi vaidluskirju ja reisikirjeldusi — hilisemal ajal peamiselt »Päevalehes«. Suur hulk tema politilisi vesteid on ilmunud varjunime all »Asutava Kogu liige«. Ühtlasi on ta pidanud palju kõnesid usulistest, politilistest ja haridus-likest küsimustest. Usuõpetuse kooli viimise puhul oli ta rahvahääletusel usuõpetuse poolehoidjate juht, organiseeris kõnekoosolekuid, kirjutas ajalehtedes kihutusartikleid ja käis nädalate kaupa maal agiteerimas. Omas koguduses on L. elavalt osa võtnud seltskondlikust tööst ja on juba kauemat aega Viljandi E. Hariduse Seltsi esimeheks.

Ilukirjanduslikul alal teotses L. juba koolipoisi-põlves, avaldades »Postimehes« jutukesi. Et õpilastel oli keelatud eesti kirjandusega teotseda, siis tarvitas ta varjunime »Jaan Kittal«. Esimene kord äratas laiemat tähelepanu tema jutustus »Kui meil veel püksa ei olnud«, mis ilmus a. 1905 »Noor-Eesti« I albumis. Juba siis oli ta leidnud oma ala, millel siiamaale on peamiselt liikunud: laste elu kirjelduse. Hiljemini on ta avaldanud järgmised raamatud laste elust: »Meie noored« (Tartus, 1908, IV tr. 1921) ja »Minu kodust« (Tallinnas, 1921). Mõlemad kogud sisaldavad kergelt skitseeritud mälestisi lapsepõlvest, kodu inimestest ja ümbrusest. Nende naiiv-humoristlik toon on nad teinud õieti rahvalikeks. Samade noorpõlve-mälestiste hulka kuulub ka L.-u pikem töö »Koolipoisid«, mis ilmus a. 1926 »Päevalehes«. Peale selle on ta avaldanud jutustuse »Surnu pruut« (Tartus, 1924), pikema reisikirjelduse teekonnast Egiptusse, Palestiinasse ja Kreekasse, pealkirjaga »Lõunamaale« (Tall., 1925) ning kirikuajaloolise teose »Martin Luter« (Tartus, 1924).

Isikl. j. m. saadud andmed. *F. T.*

LAUNIS, Armas Emanuel, Soome helikunstnik ja rahvaviiside uurija, sünd. Hämeenlinnas 22. IV 1884 ukj., õppis 1901—13 Helsingi ülikoolis, omandas 1906 *cand. phil.* ja 1913 *lic. phil.* astme. Oli muusikaõpetajaks Helsingis ja aa. 1918—22 Helsingi ülikooli muusika-analüüsi ja rahvaviiside uurimise dotsendiks; on alates a. 1922 Helsingi rahvakonservatooriumi juhataja. Oma doktoriväitekirja »Über Art, Entstehung u. Verbreitung d. estn.-finnischen Runenmelodien« (Helsingis, 1910) kirjutas L. Eesti rahvaviiside käsikirjaliste kogude uurimise põhjal. Peale ülalmainitu on L.-e sulest teisigi muusikateaduslikke töid ilmunud, milledest mainitagu »Ueber die Notwendigkeit einer einheitl. Untersuchungsmethode d. Volksmelodien« (1911). Tema ooperitest on tuntud »Kullervo« ja »Aslak Hetta«.

Tietosanakirja V; Aikalaiskirja (1920); Helsingin Yliopisto II (1925). *L. N.*

LAURENTII (Laurentius), Gustav Johann, vaimulik, sünd. Tallinnas Oleviste kir. köster-kooliõpetaja pojana, sünniaasta teadmata, lõpetas Tallinna gümnaasiumi a. 1675, õppis selle järel Wittenbergi ülikoolis, kus ta a. 1678 kaitses oma väitekirja, omandas järgm. a. teise väitekirjaga magistri astme, ordineeriti sügisel 1680 Ambla kir. õpetajaks, kust ta a. 1683 kõrvaldati; saab kevadel 1685. a. jällegi ametisse Harju-Madise ja Risti kir. õpetajaks, on 1688. a. peale ainult Risti abikiriku õpetaja, kust ta a. 1697 kutsutakse Järva-Jaani kir. pastoriks. Siin tapetakse L. sept. 1704 venelaste sissetungi ajal. A. 1686, 22. IX luuletab L. Keila õpetaja ja Lääne-Harju praost A. Heiderichs'i abikaasa matuse puhul 147-realise eestikeelse laulu »Heh selle, kumb siht hedda seest«, mille originaal on nähtavasti kaotsi läinud.

Recke-Napiersky III; Beise II; Paucker, Geistl., 108, 112, 209—10, 216; Hermann, E. kirj. ajal., täiendused j. parandused, 5—7; Kampmann, Peaj. I, 234; Ridala, E. kirj. ajal. koolidele II, I, 119—21. *A. S-te.*

LAUTER, Ants, näitleja ja näitejuht, sünd. Läänemaal Velise v. 23. VI 1894, õppis Tallinna kaubanduskoolis, teenis pärast selle lõpetamist lühikest aega R. Mayeri vabriku kontoris ja mängis asjaarmastajana vähematel näitelavadel. Kutsuti 1913. a. »Estooniasse« kutseliseks näitlejaks ja mängis seal juba järgmisel a. suuremaid osi. Võeti 1915. a. sõjaväkke, teenis seal esiti reamehena, pärast Peterburi lipnikkudekooli lõpetamist ohvitserina läänerindel, kus haavata ja põrutada sai. Rinde selja taha pääsnud, mängib L. Novgorodi teatrites ja täiendab end lavakunstis Vene näitlejate juhatusel. Tuleb 1918. a. kodumaale, astub »Estooniasse« kui näitleja ja näitejuht ametisse ja on seal sellena tänini (1927) tegevuses. On kahel korral Lääne-Euroopas (Saksas, Austrias, Ungaris, Cehho-Slovakkias, Itaalias ja Prantsusmaal) sealse näitekunstiga tutvumas käinud. Näitejuhina on L. lavastanud klassilisest repertuaarist: Shakespeare'i »Othello«, Schilleri »Röövlid«, Beaumarchais' »Figaro pulma«, Gogoli »Revidendi« ja Molière'i »Ihnuse«; moodsaist võõraist autoritest: R. Rolland'i »Dantoni«, Tolleri »Masi-